

TÁNCHÁZ AZ IFJÚSÁG NEVELÉSE SZOLGÁLATÁBAN*

A táncművészet mozgalom különleges nevelődési és szórakozási lehetőség a modern társadalmak ifjúsága számára. A táncművészet mozgalom Magyarországon kezdődött, s ma a világ legkülönbözőbb helyein találkozunk vele. Ez örömteli tény, hisz látható, hogy nem csak mi várjuk a világ értékeit, segítségét, hanem magunk is tudunk adni. Nemcsak mi vágyunk Európába, hanem Európa is, és a világ is jön hozzánk a kulturális hagyományok újraélesztése és a nevelésben való hasznosítása ügyében.

Felmerül a kérdés, vajon miért, hogy a nevelés ilyen értékes és hasznos gyakorlatát mi alakíthattuk ki. Mert Magyarországon valósult meg a néptánc, népzene, népi játék haladó állapotából való újraélesztése - kialakult az értékes hagyományok újraélesztésének gyakorlata - s a közösségformáló szórakozási formák közé emelése. Igaz, Európában már régóta működnek hagyományápoló kis közösségek, néptánc-klubok, észak-Amerikában már a II. világháború előtt is táncoltak néptáncokat, de nem a hagyományos formájukban, hanem lényegét kiemelve, kötött koreográfiai formákban. Tehát a táncoktatás a „tánc-költeményeket” tanították, de a „táncnyelv” használatát nem.

A mi táncművészetünk által a faluban, a nép körében - társadalmi, gazdasági, politikai okok miatt - haladásra kényszerített népi műveltségünk a városokban feleledési lehetőséget talált. Feleledett, újrászületett. Mert a táncművészet nem emlékgűjteménye a régi hagyományos táncoknak, hanem városi körülmények között újra született formája. A tehetséges táncosok a táncművészetben a hagyományt újra alkotják, mint ahogy ez hajdan a falvakban is történt. Ha a falvak ifjúsága követni fogja a városokban kialakult gyakorlatot, ezzel a hagyomány teljes életfolyamata fog megvalósulni.

...Bartók Béla és Kodály Zoltán művészi pályájukkal párhuzamosan foglalkoztak a népzene kutatással, és a gyűjtött anyag tudományos rendszerezésével. Így volt ez a néptáncoktatás esetében is. Martin György profi táncos volt, a Pesovár testvérek is kitűnő táncosok voltak, s az utánuk következő kutatók is. Ez segített abban, hogy az új néptánc-pedagógiai módszer kialakulhasson.

Magam is hivatásos táncos voltam Martin Györggyel, Vásárhelyi Lászlóval. Önálló művészi és pedagógiai munkámat az 1958-ban alapított Bartók Béla Táncgyűjtőszervezetben kezdtem meg. Nem véletlenül választottam Bartók Bélát az együttes névadójának. Bartók Béla művészi célkitűzései, a világ zenekultúrája felé való nyitottsága, népzenei kutató munkája, pedagógiai célkitűzései és embersége ösztönöztek arra, hogy az együttes névadója legyen. A Bartók szellemet követő táncművészeti munkához szükséges volt a néptánc-gyűjtő munka, az alapos zenei tájékozódás, egy új néptáncpedagógiai módszer kialakítása. A tánctechnikai képzést megkaptam mestereimtől, Molnár Istvántól.

A Bartók Együttesben az első tíz évben Sári József zeneszerző közreműködésével oldottuk meg a táncok zenekíséretét, klasszikus zenét tanuló diákokkal. Martin György táncfolklorista - aki művészi munkám állandó figyelője volt - 1971-ben meghívta Sebő Ferencet és Halmos Bélát a Bartók Együttes próbájára, s akkor széki dalokat énekeltek nekünk és muzsikáltak...

...Lelkes Lajos az 1972-es Zalaegerszegi Kamara Táncfesztiválon felkeresett azzal a gondolattal, hogy néhány együttesel együtt rendezzünk közösen táncművészetet. Novák Ferenc - úgy tudom - akkor írta szakdolgozatát a széki táncokról, s talán Lelkes Lajos innen vette ötletét. Először félttem az elgondolástól, az ötvenes évek tánciskoláit - a kötelező csárdással - jutatta eszembe, de végül az ötletet elfogadtam, s létrejött az első táncművészet a Liszt Ferenc téri könyvklubban, 1972

május 6-án. A Bihari Táncgyűjtő volt a házigazda, s ott volt a Vasas Művészegyüttes, a Vadrózsák Táncgyűjtő és a Bartók Béla Táncgyűjtő. Egy vitás kérdés merült fel akkor: klubszerűen működjön-e a táncművészet - mint Nyugat-Európában szokás -, vagy nyitott legyen, s bárki részese lehessen a néptánc, népzenevel való találkozónak. A Sebő Együttes és a Bartók Együttes az utóbbi forma híve volt.

Igy indult útjára a táncművészet-mozgalom. Kezdetben a Népművelési Intézet több tanfolyamot is szervezett, de a mozgalom fő bázisa a Bartók Béla Táncgyűjtő maradt. Később csatlakoztak hozzánk az Állami Balett Intézet néptánc-tagozatának lelkes táncosai. A zenei bázis a Sebő Együttes lett, s alakult utánuk a sok kiváló zenei együttes.

...Bartók Béla a népzene egyenértékűnek tekintette a legjobb zeneszerzők műveivel. „Meggyőződésem szerint az igazi, un. szűkebb értelemben vett népi dallamok mindegyike valóságos mintaképe a legmagasabbrendű művészi tökéletességnek. Kicsinyben ugyanolyan mesterműnek tekintem, mint a nagyobb formák világában egy Bach-fugát vagy Mozart-szonátát.”

Bartók Béla a népdalról, a népzeneről vallott nézetei érvényesek a néptáncra és a népi játékokra is. Az ifjúság köréből ezért keresik sokan a kapcsolatot a népzenevel, néptáncal. Ösztönösen érzik azok értékeit, s ezért aztán elgondolkodtat, hogy a mai iskolai nevelésnek még mindig nem szerves része a népi játék, a néptánc. Miközben több száz éve annak, hogy az iskolákban az egyéb hasznos ismereteket adó tárgyak mellett irodalom, rajz, énekoktatás van.

Pedig a zene és a tánc együtt adhatnak életre szóló meghatározó izlést, szép érzéket. A játékok és a táncok alkalmat adnak a másik ember tudomásul vételének, elfogadásának megtanulására. A táncal járó testmozgás segíti az egészséges fizikai fejlődést, a ritmikus mozgás növeli a gyerek és felnőtt időérzékét, gyorsaságát. A helyzetfelismerő készséget a rögtönzött táncok gyakorlása segíti. Az sem mellékes szempont, hogy a magyar mozgáskultúrával való megismerkedés növeli az emberi és a nemzeti öntudatot is. Aki más népek táncait is megismeri, közelebb kerülhet a másik ember, a másik népi gondolkodás-világához, esztétikai értékeihez. Közelebb kerülhetnek egymáshoz lélekben, és ez segít a mindennapi gondok rendezésében. Az emberek egymáshoz való közeledését semmi jobban nem segíti, mint a tánc. Az iskolákban is helyet kér magának az a nevelési forma, amely a hajdani táncművészetben megvolt, s megvan újra városokban - teljesen spontán módon.

Bartók Béla nem hitt abban, hogy a falusi népi műveltség a pusztulása után városban is újra éledhet. Sorait idézem: „Amekkora változatosságot a fül kap - hála a dallamok sokféleségének - akkorában van része a szemnek is. Ezek felejthetetlen élmények; fájdalmasan felejthetetlenek, mert tudjuk, hogy a falunak ez az állapota pusztulásra van ítélve. És ha egyszer kipusztult, soha többé föl nem fog támadni, helyét soha valami hasonló nem fogja betölteni. Nagy üresség marad majd utána a városi kultúra és állkultúra hulladékainak gyűjtőhelye számára.”

Az a fiatalság, amelyik a táncművészet-mozgalom létrehozó erejeként vett részt a kultúrateremtésben, sajátos helyzeténél fogva rácsúszott erre az állításra. S lehetővé tette, hogy a Tavasz Táncművészet Találkozókon több ezer fiatal táncoljon együtt. Kár, hogy ennek Bartók Béla és Kodály Zoltán nem lehetnek a szemtanúi.

*A konferencián elhangzott előadás rövidített változata